

Biznesa inkubatori - instruments uzņēmējdarbības uzsākšanai Latvijā

Business incubator – a tool for starting a business in Latvia

Mārtiņš Vingris, Mārketings un tirdzniecības vadība, TVL2D1, mehh1239@gmail.com

***Abstract:** The research aims to determine the impact of the business incubators and their processes on the new entrepreneurs starting their businesses. Research is divided into three parts. The first part focuses on the definition of a business incubator and its uses. The second part is a situational analysis of Latvia's business incubator environment. And in the third, research part, the author conducts two interviews with industry experts, concluding that business incubators are good for the overall business ecosystem.*

Atslēgas vārdi: *Biznesa inkubatori, uzņēmējdarbība, atbalsts uzņēmējdarbībā*

Ievads

Ik gadu tiek reģistrēti jauni uzņēmumi ar jaunām idejām un produktiem. Cilvēki nepārraukti izdomā jaunus produktus un inovācijas, kas kaut kādā veidā atvieglo mūsu ikdienas dzīvi vai pat uzlabo to. Bet daudzas spožas idejas tiek pazaudētas to īstenošanas stadijās. Galvenā problēma ir šo jauno ideju autoru neizpratne par uzņēmējdarbības principiem. Tādēļ tika izveidoti biznesa inkubatori - atbalsta vietas jaunajiem uzņēmējiem. Šajā darbā tiks aplūkoti biznesa inkubatoru darbības principi un to izmantošana ideju realizēšanā, kā arī to ieguldījums jauno uzņēmumu darbībā un attīstībā.

Darba hipotēze: Biznesa inkubatori ir lielisks resurss jauniem uzņēmumiem.

Darba tēma: Biznesa inkubatoru izmantošanas priekšrocības Latvijā.

Darba mērķis: Noskaidrot biznesa inkubatoru ietekmi uz jaunajiem uzņēmumiem.

Darba uzdevumi:

1. Izpētīt biznesa inkubatoru būtību un darbību
2. Veikt situācijas analīzi par Latvijas biznesa inkubatoriem
3. Veikt pētījumu, interviju veidā, ar nozares speciālistiem

Pētījuma periods: No 2015.gada līdz 2021. gadam

Pētījuma metode: Sekundāro datu ievākšana, interviju veikšana ar nozares speciālistiem

1. Teorētiskā daļa

“**Biznesa inkubators** ir organizācija, kas izveidota, lai paātrinātu uzņēmējdarbības uzņēmumu izaugsmi un panākumus, izmantojot dažādus uzņēmējdarbības atbalsta resursus un

pakalpojumus, kā piemēram, biroja telpu īri, kapitālu, apmācības, tīkla savienojumus.” (Entrepreneur, 2021)

Pēc definīcijas biznesa inkubatori tiek veidoti, lai veicinātu jauno uzņēmumu attīstību un palīdzētu tiem izlauzties savā jomā. Biznesa inkubatori nav domāti pēkšņo ideju attīstībai. Lai iekļūtu biznesa inkubatorā ideju autoram(autoriem) ir jābūt jau iepriekš izstrādātam vai vismaz daļēji izstrādātam noteiktam biznesa plānam, ko pēc tam arī apraksta pieteikuma anketā attiecīgajam biznesa inkubatoram. (LIAA, 2021) Pieejamie resursi nekur nav bezizmēra, tādēļ tiek veikta šī atlase, lai noteiktu kuras idejas ir šo resursu vērtas. Biznesa inkubatorus parasti atbalsta valsts vai privātie sponsori, kas stingri vēro un uzskaita, kur tiek iztērēta piešķirtā nauda. Ir novērojama atšķirība starp šiem korporatīvajiem biznesa inkubatoriem un universitāšu biznesa inkubatoriem. Korporatīvie biznesa inkubatori koncentrējas vairāk uz jauno uzņēmumu uzsākšanas un palaišanas stadijām, nosakot cik ilgi uzņēmums būs inkubatorā, un pēc termiņa palaiž šos uzņēmumus darboties vienatnē ar iegūtajām zināšanām. Bet universitāšu biznesa inkubatori pārsvarā neierobežo uzņēmuma inkubācijas periodu un ļauj tam attīstīties līdz brīdim, kad tas pats ir gatavs darboties patstāvīgi. (Pellegrini & Johnson-Sheehan, 2021)

Kā jau iepriekš minēts biznesa inkubatora resursi nav neierobežoti, tādēļ jebkurš jaunais uzņēmējs nevar iekļūt biznesa inkubatorā. Korporatīvajos biznesa inkubatoros (valsts vai privāti sponsorēti) tiek aizpildīta pieteikuma anketa un jaunajam uzņēmumam ir jāatbilst biznesa inkubatorā norādītajām prasībām (uzņēmuma vecums, nozare, kurā tas darbojas u.c.). Universitāšu biznesa inkubatoru uzņemšanas prasības šķiet ekskluzīvākas, jo vismaz vienam no jaunā uzņēmuma dibinātājiem ir jābūt kaut kādā veidā sasaistītam ar šo universitāti (students, pasniedzējs vai absolvents).

Kādu palīdzību biznesa inkubatori sniedz? Biznesa inkubatori darbojas kā palīgriteni divritenim. Tie palīdz nostādīt pamazināšanas uzņēmējdarbībā un atbalsta visa mācību procesa garumā. Vairums biznesa inkubatoru piedāvā telpas un juridisko jaunajam uzņēmumam. Parasti šo telpu īre ir lētāka nekā īres cenas citās vietās, vai biznesa inkubators prasa daļas jaunajā uzņēmumā apmaiņā pret telpu un citu priekšrocību izmantošanu. Šajās telpās biznesa inkubatori arī nodrošina biroja aparatūru (printeri, skeneris u.c.), kā arī tīkla savienojamību. Papildus telpām, tiek izveidota mentoru programma, kas savieno jaunus uzņēmējus ar jau zinošiem nozares speciālistiem, kas konsultē un palīdz novērst iesācēju kļūdas uzsākot uzņēmējdarbību. Biznesa inkubatori ir arī lielisks veids jaunie uzņēmēji var iegūt finansiālu atbalstu savam uzņēmumam. Vairums inkubatori palīdz nosegt daļu no kapitāla, iegūt līdzfinansējumu produkta izstrādei, iegūt grantus vai arī sponsorus. Tā kā biznesa inkubatori savieno jaunus

uzņēmējus ar nozares speciālistiem un jau pieredzējušiem uzņēmējiem, šie jaunie uzņēmumi jau veido plašu kontaktu klāstu, ko citi veido vairāku gadu garumā. (Sharma u.c., 2019)

2. Situācijas analīze

Latvijā kopš 2016. gada darbojās biznesa inkubatoru kopums, kas ir Latvijas valsts un Eiropas Savienības kopīgi veidots projekts. Šis projekts ir Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (turpmāk – LIAA) pakļautībā. Tika izveidoti 12 reģionālie biznesa inkubatori un viens Radošo industriju inkubators Rīgā. Jaunie uzņēmēji var pieteikties tikai sev attiecīgajā reģionālajā inkubatorā, atkarībā kāda ir uzņēmuma juridiskā adrese. Vienīgais izņēmums ir Radošo industriju inkubators kurā var pieteikties radošo nozaru uzņēmumi no visas Latvijas. (LIAA, 2021)

LIAA biznesa inkubatori sniedz divu veidu inkubācijas programmas – pirmsinkubācijas un inkubācijas. Pirmsinkubācijas programma mērķēta jauno ideju autoriem, kas vēlas izstrādāt adekvātu biznesa modeli un uzzināt vai tas darbotos. Šī inkubācija ilgst 6 mēnešus, kuru laikā tiek piedāvāta koprades telpa, semināri un uzņēmējdarbības specialistu konsultācijas. Turpretim inkubācijas programma ir pieejama uz četriem gadiem, kuru laikā uzņēmums iegūst līdzfinansējumu pakalpojumiem un dalībai starptautiskās izstādēs, kā arī iegūst grantus aprīkojumam un materiāliem produktu/pakalpojumu izstrādei. (LIAA, 2021)

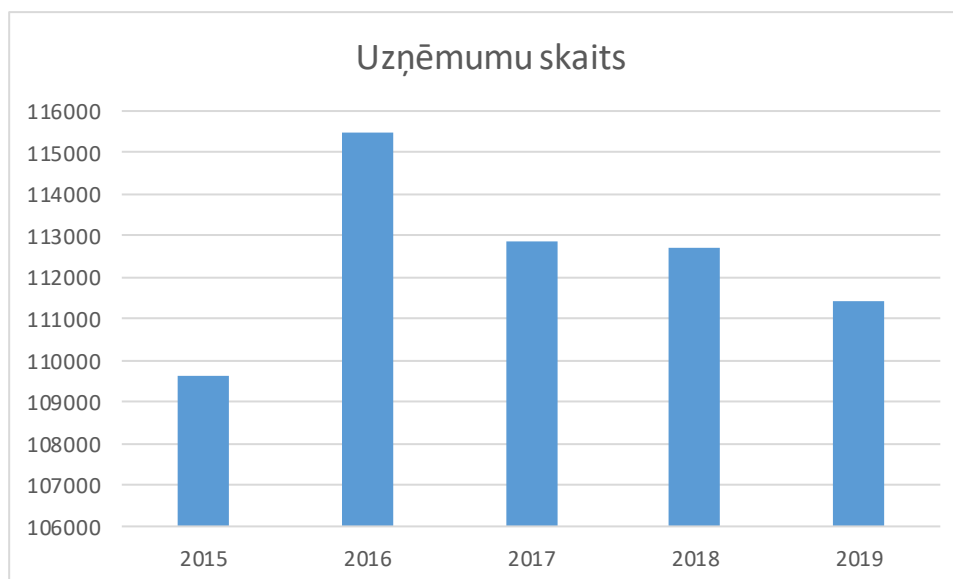
Saņemto inkubācijas un pirmsinkubācijas pieteikumu skaits		
Saņemti	Apstiprināti	Noraidīti
3832	2707	1020

1.att. Reģionālie biznesa inkubatori un radošo industriju inkubatora īstenošanas rezultāti līdz 31.12.2020 (LIAA, 2021)

Kā redzams 1.att. kopš 2016.gada decembra LIAA biznesa inkubatoru programmās ir piedalījušies un palīdzību guvuši 2707 jauno ideju autori. Šo šiem 2707 pieteikumiem, aptuveni 800 bija noslēgti inkubācijas līgumi, tas nozīmē, ka šo četru gadu laikā, tika izveidoti 800 rīcībspējīgi jaunie uzņēmumi, ar stabilu pamatu un finansiālo atbalstu.

Papildus LIAA biznesa inkubatoriem darbojas arī vairāki universitāšu biznesa inkubatori - Latvijas Universitātes studentu Biznesa inkubators, RSU biznesa inkubators *B-Space*, *Turības* Biznesa inkubators, RISEBA Radošā biznesa inkubators un citi.

Kā jau iepriekš tika minēts, šajos inkubatoros var pieteikties vien tie uzņēmēji, kuri ir kaut kādā veidā saistīti ar attiecīgo universitāti. Universitāšu biznesa inkubatori fokusējas uz pašlaik studējošajiem studentiem, palīdzot tiem attīstīt savas biznesa idejas paralēli mācību procesiem. Šie biznesa inkubatori savā starpā ir palīdzējuši attīstīt vairāk nekā 200 studentu biznesa idejas.

2.att. Uzņēmumu skaits Latvijā 2015 – 2019 (Oficiālās statistikas portāls, 2021)

Latvijā, pēc jaunākajiem datiem, vispārējais uzņēmumu skaits kopš 2016. gada samazinās. Neskatoties uz to, ka 2016. gadā tika izveidoti LIAA biznesa inkubatori, uzņēmumu skaits turpina samazināties. 2016. gadā vērojams liels kāpums uzņēmumu skaitā. Par cik biznesa inkubatorus izveidoja vien 2016. gada decembrī, iespējams, ka daudzi jaundibinātie uzņēmumi tika izveidoti iepriekš nezinot vai viņu biznesa modelis ir ilgtspējīgs. Un tādēļ, pamazām šie jaunie uzņēmumi izzūd. Biznesa inkubatorus izveidoja ar domu palīdzēt jaundibinātajiem uzņēmumiem izveidot ilgtspējīgu un veiksmīgu biznesa modeli, lai šādas situācijas nerastos.

3. Pētījuma daļa

Pētījuma daļa tika veidota ar interviju palīdzību. Pētījuma ietvaros intervēja Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras biznesa inkubatoru departamenta direktori Lauru Očagovu, kā arī Rīgas Stradiņa universitātes biznesa inkubatora “B-Space” speciālistu komandu. Tabulā atspoguļotās atbildes tika konspektētas no intervijas pilnajām atbildēm.

1.tab.

Intervija ar Lauru Očagovu

Nr.	Jautājumi	Atbildes	Secinājumi
1.	Kas ir biznesa inkubators?	Platforma, kur uzņēmējam sniedz atbalstu (zināšanas + finansiāls)	Biznesa inkubators ir atbalsta platforma

		atbalstus) uzņēmējdarbības izveidei/attīstībai.	uzņēmējdarbības izveidei/attīstībai.
2.	Kas padara biznesa inkubatoru veiksmīgu?	Uzņēmumi, kas noslēguši inkubācijas procesu un joprojām ir dzīvotspējīgi.	Ja pēc inkubācijas procesa uzņēmums joprojām ir dzīvotspējīgs, biznesa inkubators ir veiksmīgs.
3.	Vai biznesa inkubatori strādā/darbojas? (ir efektīvi)	Jā, inkubatoru uzņēmumu nomaksāto nodokļu apmērs pārsniedz tiem sniegto finansiālo atbalsta apmēru.	Inkubatoru uzņēmumu apgrozījumu apmērs pārsniedz tajos ieguldītā naudas atbalsta apmēru.
4.	Kāds ir biznesa inkubatoru lielākais pluss?	Zināšanas un dalība uzņēmēju kopienā.	Lielākās priekšrocības ir inkubatorā iegūtās zināšanas un iegūtie uzņēmēju kopienas sakari.
5.	Kāds ir biznesa inkubatoru lielākais mīnuss?	Projekta nosacījumi, kas ierobežo sniegt finanšu atbalstu darbaspēka izmaksām uzņēmumiem.	Projekta nosacījumi, kas ierobežo sniegt noteikta veida atbalstu.
6.	Vai biznesa inkubatori ir nepieciešami mūsdienu informācijas pasaulē?	Protams, noteikti	Vajadzība pēc biznesa inkubatoriem nav mazinājusies.
7.	Vai, Jūsu pieredzē, uzņēmumi, kas nāca no biznesa inkubatoriem ir veiksmīgāki par tiem, kas tādu neizmantoja?	Jā, atrašanās inkubatorā palīdz novērst kļūdas.	Inkubatoru uzņēmumi izdara mazāk kļūdu savā darbībā, nekā tie, kas nebija inkubatorā.
8.	Vai Latvijas biznesa inkubatori ir labi attīstīti?	Jā, ļoti laba atbalsta programma, komanda un infrastruktūra.	Latvijas biznesa inkubatoriem ir ļoti laba atbalsta programma, komanda un infrastruktūra.
9.	Vai Latvijā cilvēki zina par biznesa inkubatoriem? Vai tos vajadzētu kaut kā vairāk popularizēt?	Zina, bet vienmēr jau ir kāds, kas nezina.	Latvijā biznesa inkubatori ir zināmi, bet ir iespējas reklamām.
10.	Vai un kā biznesa inkubatori varētu nākotnē mainīties?	Jā, vairāk specializēsies kādās noteiktās nozarēs	Nepieciešams vairāk specializēsies noteiktās nozarēs.

2.tab.

Intervija ar "B-Space" speciālistu komandu

Nr.	Jautājums	Atbilde	Secinājumi
1.	Kas ir biznesa inkubators?	Tāda kā "smilškaiste", kur studentiem jau studiju laikā ir iespēja attīstīt savas pētniecības un biznesa idejas, iespēja satikties ar pētniekiem, nozaru speciālistiem u.c.	Droša vide, kurā studenti var attīstīt savas idejas, satikt nozares un pētniecības speciālistus.

2.	Kas padara biznesa inkubatoru veiksmīgu?	Komanda, kopiena, vīzija un atvērtība.	Veiksmīgā inkubatorā svarīga ir komanda, kopiena, vīzija un atvērtība.
3.	Vai biznesa inkubatori strādā/darbojas? (ir efektīvi)	Jā.	Biznesa inkubatori strādā.
4.	Kāds ir biznesa inkubatoru lielākais pluss?	Nozares speciālisti, vieta un atvērtība inovācijām un radošumam, atvērtība kļūdu pieņemšanai.	Priekšrocības ir nozares speciālistu atbalsts un ideju brīvība.
5.	Kāds ir biznesa inkubatoru lielākais mīnuss?	Īstermiņa pasākums, daži inkubatora dalībnieki nāk tikai pēc naudas.	Laika ierobežotība un dalībnieku motivācijas.
6.	Vai biznesa inkubatori ir nepieciešami mūsdienu informācijas pasaulē?	Jā, noteikti – tiem ir sava loma uzņēmējdarbības ekosistēmā.	Biznesa inkubatori ir sevi pierādījuši uzņēmējdarbības ekosistēmā.
7.	Vai, Jūsu pieredzē, uzņēmumi, kas nāca no biznesa inkubatoriem ir veiksmīgāki par tiem, kas tādu neizmantoja?	Domāju, ka uzņēmumi, kas startē pirmsinkubācijas vai inkubācijas programmās, vinnē ar to, ka inkubators ir drošā vide, kur mentori dalās ar savu pieredzi, kļūdām, uzmundrinājumu un kontaktiem, līdz ar to jaunajam uzņēmējam ir iespēja mācīties no citu kļūdām, pirms pieļaut savējās.	Inkubatorā iegūst labu perspektīvu par uzņēmējdarbības vidi un labāk sagatavo nenovēršajām grūtībām.
8.	Vai Latvijas biznesa inkubatori ir labi attīstīti?	Ņemot vērā uzņēmēju strauji augošo interesi par uzņēmējdarbības atbalsta instrumentiem, manuprāt, inkubatori ir sevi pierādījuši uzņēmējdarbības atbalsta ekosistēmā.	Biznesa inkubatori ir sevi pierādījuši kā uzticamu uzņēmējdarbības atbalsta instrumentiem.
9.	Vai Latvijā cilvēki zina par biznesa inkubatoriem? Vai tos vajadzētu kaut kā vairāk popularizēt?	Jā, zina. Vajadzētu popularizēt uzņēmēju stāstus, lai iedvesmotu dažādu vecumu cilvēkus attīstīt savas idejas un uzņēmējspējas.	Latvijas biznesa inkubatori ir zināmi. Būtu jāpopularizē jaunu uzņēmumu izveide.
10.	Vai un kā biznesa inkubatori varētu nākotnē mainīties?	Jā, specializācija, starpdisciplināritāte un kopīgi projekti.	Biznesa inkubatoriem ir liels potenciāls attīstībai.

Kopsavilkums

1. Speciālisti piekrīt, ka biznesa inkubators ir atbalsta platforma, kurā uzņēmēji ar realizēt un attīstīt savas biznesa idejas.
2. Ir dažādi skatupunkti, kā vērtēt inkubatora izdošanos:
 - a. Pēc biznesa inkubatora iekšējās vides - komanda, kopiena, atvērtība.

- b. Pēc rezultātiem (inkubatoru uzņēmumi ir patstāvīgi dzīvotspējīgi).
3. Eksperti piekrīt, ka biznesa inkubatori ir efektīvi.
 4. Abi speciālisti piekrīt, ka nozares speciālistu sniegtās konsultācijas, zināšanas un prasmes ir biznesa inkubatoru vērtīgākā daļa.
 5. Lielākais mīnuss – ierobežotība. Gan laika trūkums, gan dažādu nosacījumu liegumi.
 6. Biznesa inkubatori vēl aizvien ir pieprasīti un vajadzīgi.
 7. Abi speciālisti piekrīt, ka biznesa inkubatoru uzņēmumi ir veiksmīgāki un pieļauj mazāk kļūdu, kā citi uzņēmumi.
 8. Speciālisti uzskata, ka Latvijas biznesa inkubatori ir augstu attīstīti un uzticami.
 9. Pēc ekspertu domām, Latvijā cilvēki zina, kas ir biznesa inkubatori, bet to lielāka popularizēšana nav izslēdzama.
 10. Biznesa inkubatoriem ir potenciāls attīstībai, it īpaši dažādu specializāciju virzienā.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Darba izvirzītā hipotēze apstiprinājās. Pamatojoties uz ekspertu viedokli, biznesa inkubatori ir lielisks resurss jauniem uzņēmumiem.
2. Biznesa inkubatori sniedz konsultatīvu un finansiālu palīdzību jaunajiem uzņēmumiem.
3. Latvijā darbojas 13 reģionālie biznesa inkubatori un vairāki augstskolu biznesa inkubatori.
4. Nozares profesionāļu konsultācijas un mācības ir biznesa inkubatoru labākā un vērtīgākā daļa.
5. Uzņēmumi, kuri piedalās biznesa inkubatoros ir veiksmīgāki.
6. Latvijas biznesa inkubatori ir augstu attīstīti un uzticami.
7. Latvijā biznesa inkubatoriem vajadzētu izplesties, vairāk specializējoties dažādu atbalsta programmu specifiskās nozarēs.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Entrepreneur (2021), Business Incubator. Iegūts 06.04.2021.
<https://www.entrepreneur.com/encyclopedia/business-incubator>
2. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (2021) Iegūts 06.04.2021.
<https://www.liaa.gov.lv/lv/media/2695/download>
3. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (2021) Inkubācija. Iegūts 06.04.2021.
<https://www.liaa.gov.lv/lv/programmas/biznesa-inkubatori/inkubacija>
4. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (2021) Par biznesa inkubatoriem. Iegūts 06.04.2021.
<https://www.liaa.gov.lv/lv/biznesa-inkubatori/par-projektu>

5. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (2021) Pirmsinkubācija. Iegūts 06.04.2021. <https://www.liaa.gov.lv/lv/programmas/biznesa-inkubatori/pirmsinkubacija>
6. Latvijas Universitāte (2021) Iegūts 06.04.2021. <https://www.biznesainkubators.lu.lv/parmums/kasirinkubators/>
7. Magnetic Latvia (2021) Inkubācija. Iegūts 06.04.2021. <https://inkubatori.magneticlatvia.lv/inkubacija/>
8. Oficiālās statistikas portāls (2021). Uzņēmumu skaits 2015 – 2019. Iegūts 06.04.2021. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENT_UF_UFR/UFR010/table/tableViewLayout1/
9. Pellegrini, M., Johnson-Sheehan, R. (2021) The Evolution of University Business Incubators: Transnational Hubs for Entrepreneurship. Iegūts 06.04.2021. <https://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=7&sid=6deae560-2b16-4643-8303-f71e5b70f5a9%40sessionmgr102&bdata=JnNpdGU9ZWlhvc3QtbGl2ZO%3d%3d#AN=148593985&db=bsu>
10. RISEBA (2021) Par radošo biznesa inkubatoru. Iegūts 06.04.2021. <https://www.riseba.lv/lv/karjera-un-darbs/par-radoso-biznesa-inkubatoru>
11. RSU (2021) Biznesa inkubators “B-Space”. Iegūts 06.04.2021. <https://www.rsu.lv/biznesa-inkubators-b-space>
12. Sharma, A. R., Shukla, B., Joshi, M. (2019) The role of Business Incubators in the Economic Growth of India. Iegūts 06.04.2021. <https://web.b.ebscohost.com/ehost/detail?sid=6deae560-2b16-4643-8303-f71e5b70f5a9@sessionmgr102&vid=5&format=EB&rid=3#AN=2196866&db=e000xww>
13. Turība (2021) Turības biznesa inkubators. Iegūts 06.04.2021. <https://www.turiba.lv/lv/augstskola/biznesa-inkubators>